
PRINT MEDIA AS A TOOL FOR IMPROVING THE PEDAGOGICAL CULTURE OF PARENTS

Petya Ivanova

Sofia University „St. Kliment Ohridski“, Faculty of Pedagogy, Republic of Bulgaria,

p.ivanova@fp.uni-sofia.bg

Abstract: The print media, in particular newspapers, play an important role in raising public awareness on various topics related to public life and human development. In addition to the information and journalistic function, their communicative, hedonistic and educational functions are also important for society. The educational function of newspapers is expressed in the formation and expansion of knowledge in a certain system and logical sequence and allows their use as a tool for increasing the general culture of the individual in an informal environment, including the pedagogical culture of parents. The multifunctionality that distinguishes the media in principle is determined by their synthetic nature in terms of the means, methods and forms of influence they use on people and makes them extremely useful in an educational aspect. The purpose of this publication is to present the results of a study of the opportunities that the print media offer as a tool for increasing the pedagogical culture of parents. The tasks are related to the analysis of literature on the topic and content analysis of publications in a weekly print media oriented to the family and its problems. Fifty two issues of the media, for one calendar year, are analyzed. The methods used are analytical-synthetic (analysis, synthesis, deduction, induction) and content analysis. Based on the conducted research, a conclusion was made about the broad-spectrum nature of the publications in the newspaper on problems related to the development and upbringing of children, and family relations in general. The conclusions are related to highlighting the role that the print media can play in increasing the pedagogical culture of parents, providing accessible and understandable knowledge and resources for the broad audience. In this context, the print media can establish themselves as an important factor for positive change in the attitude of parents towards the development and upbringing of their children.

Keywords: family education, pedagogical culture, parents, informal education, print media

ПЕЧАТНИТЕ МЕДИИ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ПЕДАГОГИЧЕСКАТА КУЛТУРА НА РОДИТЕЛИТЕ

Петя Иванова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Факултет по педагогика,

p.ivanova@fp.uni-sofia.bg

Резюме: Печатните медии, в частност вестниците, играят важна роля по отношение на информираността на обществото по различни теми, свързани с обществения живот и развитието на хората. Освен информационно-публицистичната функция, от значение за обществото са и комуникативната, хедонистичната, възпитателната и образователната им функции. Образователната функция на вестниците се изразява във формирането и разширяването на знания в определена система и логическа последователност и позволява използването им като инструмент за повишаване на общата култура на личността в неформална среда, в това число и педагогическата култура на родителите. Полифункционалността, с която се отличават медиите по принцип, се обуславя от синтетичния им характер по отношение на използваните от тях средства, методи и форми за въздействие върху човека и ги прави изключително полезни в образователен аспект. Целта на настоящата публикация е да представи резултатите от проучване на възможностите, които печатните медии предлагат като инструмент за повишаване на педагогическата култура на родителите. Задачите са свързани с анализ на литература по темата и контент-анализ на съдържанието на публикациите в ежеседмична печатна медия ориентирана към семейството и неговите проблеми. Анализирани за 52 броя на медията, за една календарна година. Методите, които се използват са аналитико-синтетични (анализ, синтез, дедукция, индукция) и контент-анализ. На базата на проведеното изследване се направи заключение за широкоспектърния характер на публикациите във вестника по проблемите, свързани с развитието и възпитанието на децата, и семейните отношения като цяло. Изводите са свързани с открояване на ролята, която печатните медии, могат да играят за повишаване на педагогическата култура на родителите, предоставяйки достъпни и разбираеми за широката аудитория знания и ресурси. В този контекст, печатните

медии могат да се утвърдят като важен фактор за позитивна промяна в отношението на родителите към развитието и възпитанието на техните деца.

Ключови думи: семейно възпитание, педагогическа култура, родители, неформално образование, печатни медии

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Вестниците, като форма на печатни медии, играят важна роля в информационното общество. Те не само, че информират гражданите, но и формират обществено мнение, предоставят образователно съдържание и играят активна роля в социализацията на индивидите. Вестникът е редовно издаван печатен орган за информация, който съдържа новини, статии, анализи, коментари и различни форми на публикации, свързани с актуални събития в обществото. Освен главната информационно-публицистичната функция, от значение са и комуникативната, хедонистичната, възпитателната и образователната му функции. Образователната функция на вестника се изразява във формирането и разширяването на знания в определена система и логическа последователност и го превръща в потенциално средство за повишаване на педагогическата компетентност на родителите в неформална среда.

Целта на настоящата публикация е да се представят резултатите от проучване на възможностите, които печатните медии предлагат като инструмент за повишаване на педагогическата култура на родителите. Задачите са свързани с анализ на литература по темата и контент-анализ на съдържанието на публикациите в ежеседмична печатна медия, ориентирана към семейството и неговите проблеми. Изследвани са 52 броя от вестник „Всичко за семейството“ за една календарна година. Методите, които се използват в настоящото изследване са аналитико-синтетични (анализ, синтез, дедукция, индукция) и контент-анализ. Проведеното изследване недвусмислено заключи, че публикациите във вестника покриват широк спектър от проблеми, свързани с развитието на децата и семейните отношения, и се стремят да направят тези знания достъпни и разбираеми за широката аудитория. В този контекст се извежда значимостта на ролята, която печатните медии, могат да играят в повишаването на педагогическата култура на родителите, предоставяйки знания и ресурси, свързани с отглеждането и възпитанието на децата.

2. ФУНКЦИИ НА ПЕЧАТНИТЕ МЕДИИ В КОНТЕКСТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО И ВЪЗПИТАНИЕТО

Полифункционалността, с която се отличават медиите, в това число и вестникът, се обуславя от синтетичния им характер по отношение на използваните от тях средства, методи и форми за въздействие върху човека. (Попов & Попова, 2000, с. 237). Вестниците имат многообразни функции в съвременното общество, някои от които са:

✓ Информационна функция – основната роля на вестниците е да информират обществеността за текущите събития в страната и в света. Те предоставят новини от различни области като политика, икономика, култура, спорт и социални проблеми. Чрез вестниците, гражданите получават актуална и често подробно разгледана информация, което им позволява да формират своето мнение относно важни събития и процеси.

✓ Функция за формиране на общественото мнение – вестниците играят сериозна роля във формирането на общественото мнение. Чрез редакционни статии, коментари и анализи те предлагат конкретни тълкувания на събитията и предизвикват обсъждания и дебати в обществото. Посредством различните журналистически подходи и въпросите, които поставят, вестниците влияят на начина, по който обществото възприема събитията, тенденциите и идеите.

✓ Образователна функция – вестниците играят важна роля в образованието и културното развитие на обществото. Те предоставят информация и анализи за научни и технологични постижения, културни събития, здравеопазване, екология и други области, които спомагат за повишаване на обществената грамотност и критично мислене. В този контекст, вестникът, като средство за масова информация притежава „значителни възможности, свързани с обогатяване на съдържателната страна на интелекта“ (Чавдарова-Костова, Господинов & Делибалтова, 2018, с. 244).

✓ Социална функция – чрез различни форми на публикации, вестниците създават възможности за социална интеграция и включване на различни социални групи в общественото обсъждане. Те дават глас на различни мнения и гледни точки, като така насърчават гражданското участие и демократичните процеси. Читателите могат да участват в дебати, да изразяват своето мнение чрез писма до редакцията и да се ангажират с обществени проблеми.

✓ Хедонистична функция – вестниците също така играят и развлекателна роля. Това се проявява в редица рубрики, чрез публикуването на кръстословици, хумор, културни новини и дори разкази и есета. Тези части на вестника предоставят на читателите възможност да се абстрахират от ежедневните проблеми и да се потопят в света на забавлението и културата.

Днес, независимо от сблъсъка с новите предизвикателства на цифровизацията и интернет медийната революция, ролята на вестниците остава не само актуална, но и необходима за здравето функциониране на обществото. Чрез своите функции вестниците играят ключова роля за съхраняването на културната идентичност на обществото. „Като визуално-вербално средство, имащо за изказ печатното слово, черно-белите и цветните илюстрации, ..., печатът е медия с голямо, ежедневно енкултуриращо значение и възпитателна роля.“ (Господинов, 2016, с. 486). Като се позовава на С. Станчев, В. Господинов, откроява няколко преимущества на печата пред другите медии: „първо, извършването на прочита и ползването на вестниците и списанията става съобразно възможностите и желанието на читателя; второ, той има възможност да използва многократно текста, което спомага за по-задълбочено възприемане на информацията; трето, при печата има възможност за избор да се чете само онова, което е свързано с потребностите и интересите на читателя. Тези възможности за избиращелност, за многократно и когато се пожелае ползване на печатната информация са особено благоприятни за съвременното осъществяване и точно в комуникативно отношение протичане на енкултурационно-образователния и възпитателен процес.“ (пак там). Имено в изпълнението на тази си функция, печатните медии и по-конкретно вестникът, се явява средство с известен потенциал за повишаване на знанията на родителите по отношение на отглеждането и възпитанието на децата, т.е. за обогатяване на педагогическата им култура в неформална среда.

2. ДИСКУСИЯ И РЕЗУЛТАТИ

Вестник „Всичко за семейството“ е ежеседмична медия, ориентирана към семейството и неговите проблеми, като се дискутират и начините за тяхното решаване. Чрез своите специализирани рубрики и медийно съдържание, посветено на теми като възпитание на детето, приложна психология, социализация и семейни отношения, здравословен начин на живот и др., вестникът покрива широки сфери от полето на педагогиката и психологията. Част от публикациите предоставят съвети и препоръки, които могат да бъдат полезни за родители, които искат да подобрят своето възпитателно поведение и да създадат здравословна среда за своите деца.

Осъщественият количествен и съдържателен анализ на публикациите във вестник „Всичко за семейството“ за календарната 2024 година (52 броя), показва наличието на сериозен обем от публикации посветени на отглеждането и възпитанието на децата и взаимоотношенията в семейството, включително и между самите партньори. Публикациите са разпределени в няколко основни рубрики, в зависимост от тематиката – „24 карата“, „Моето гардже“, „Тийн“, „Здраве“, „Ентусиасти“, „Домашен кулинар“ и др.

В рубриката „24 карата“ са публикувани пространни интервюта с известни личности в областта на телевизията, киното, театъра, бизнеса и др., в повечето случаи лидери на мнение. Голяма част от въпросите в интервютата се отнасят до живота в семейството и отношенията с децата, включително и конкретни възпитателни методи, които се използват. При анализа се установи, че за календарната година има над 25 публикации в рубриката, които пряко или косвено засягат възпитанието на децата в семейството.

Двете основни рубрики във вестника, пряко засягащи проблематиката за отглеждането и възпитанието на децата са „Моето гардже“, предназначена за родители на по-малки деца и „Тийн“, ориентирана към родители на тийнейджъри. За календарната 2024 година има публикувани 46 основни публикации в рубриката „Моето гардже“, които често са съпроводени с допълнителни кратки текстове, допълващи съдържателно основния текст. Публикациите покриват широк спектър от теми свързани с родителството, които засягат аспекти от семейната педагогика, теорията на възпитанието, дидактиката, възрастовата психология и други дисциплини в областта на педагогиката и психологията. Част от заглавията в рубриката са – „Кризата на седмата година минава под знака „Защо да го правя“; „Интелигентността се развива от първия ден“; „Давайте право да решава – тренирайте ума на детето си“; „Играете с бебето 5-6 пъти дневно – развивайте ума му“; „От раждането си бебето говори с езика на тялото“; „Думите на детето за себе си показват как се развива“; „Артистичните заложби се развиват от 5 години“; „На 6 години е готово за първи клас или имате синдрома на свръхамбициозната майка“; „За първокласник е по-важно не колко знае, а какво може“; „Когато детето много знае и в училище скучае; „Кога да оставяте детето да си пореве“; „След 2 години не угаждайте при хленчене“; „Как да реагирате, когато каже „Ти си лоша майка“; „Вместо с „трябва“ пробвайте с „би ли“; „Социални умения се развиват от 9 месеца“; „Седем симптома, че го глезите“; „Рестриктивни или пермисивни родители“; „Упражнения за прохождение без да стресирате бебето“; „Защо да искате на 2 години само да се облича и обува“; „Ролевите игри помагат и на възпитанието и на

въображението“ и др. В рубриката са публикувани текстове посветени на реакциите и подготовката на децата за детска градина или училище, както и за отношенията им със съученици и учители, напр. „Как да подготвите първокласника за отношенията в училище“, „Преди първия учебен ден – увереност за първолака“, „2-3 седмици подготовка за дебютанта в детската градина“, „Как да разпознаете стрес заради детската градина“ и др. Анализът на съдържанието на публикациите, в по-голямата им част, потвърждава достоверността на информацията и научната ѝ аргументация и в това отношение, родителите могат да се доверят на предлаганото съдържание. Например в публикацията „Три вида детска агресия, един родителски изход – твърдост“ на родителите подробно се разясняват трите вида детска агресия – физическа, вербална и манипулативна. Съветът към родителите е „За да се справите и с трите, трябва да реагирате спокойно и едновременно твърдо, да приложите т. нар. приключващи техники и техники за научаване“. (Соколова, 2024г, с. 10). Според публикацията, вместо да оставят детето само да се укроти, както правят част от родителите и по този начин изместват проблема във времето, „много по-разумно е да покажете на детето как правилно да изразява и да контролира чувствата си. Няма кой друг да го научи – това е родителска отговорност.“ (пак там). В статията се описват най-честите причини за агресията на малките деца и се дават практически съвети на родителите как да реагират педагогически компетентно. „При физическа агресия незабавно спрете действията му. Обездвижете го, като силно го притиснете до себе си, и изчакайте докато се успокои. Така показвате, че възрастният е по-силен, но не бие. (Обратното показвате, ако вие набиете детето). При вербална агресия – то ви крещи и обижда ..., в първия момент кажете „Аз пък те обичам“. С реакцията си обаче трябва бързо да демонстрирате и твърда позиция – „Няма да допусна да ми говориш така“. Категорично обяснете, че поведението му е неприемливо и няма да го търпите. Според някои педагози трябва да наложите незабавно и наказание по стандарта, който имате в семейството. Манипулативната агресия най-често се изразява с плач – детето иска да започне да ви гризе съвестта, да го съжалите и да изпълните желанието му. В този случай също не трябва да се поддавате на емоционалния шантаж, а да заемете твърда позиция и да обясните.“ (пак там). В цитираната публикация, на родителите се представят и т. нар. техники за научаване, които са следващият етап от родителската стратегия за елиминиране на агресията. „Повечето психолози препоръчват малко да изчакате с разговора, защото гневното дете не чува. Оставете го, докато афектът отmine. При това е добре да му дадете пространство – да иде в стаята си например. След като спрете агресията, е разумно известно време двамата да държите физическа и вербална дистанция. Това ще позволи и на вас да се успокоите. Основното е да научите детето, че емоциите му не са отхвърлени, но има приемливи изрази за тях. Агресията от никакъв вид не е приемлива. Тук вече трябва да обясните по-подробно как да се самоконтролира и да постъпва, когато изпитва различни негативни чувства.“ (пак там). Статията продължава с още съвети и допълнителна информация за детската агресия и как родителите да се справят с нея. Цитираната публикация е точна илюстрация на стила и подхода на разглежданата медия при поднасянето на информацията на публиката. Със средствата на публицистичния стил и журналистически език, се представят научни факти свързани с отглеждането и възпитанието на децата, което ги прави по-достъпни за широката публика. В този контекст, вестникът като печатна медия може да бъде използван като подходящ информационен канал за предаването на определени педагогически знания към родителите. Поднесени достъпно и в по-лек формат, педагогическите знания и свързаните с тях умения, които вестникът предлага, чрез медийното си съдържание, по не принуден начин повишават педагогическата култура на родителите, изграждайки в тях и съответните нагласи към образованието и възпитанието на децата.

По подобен начин се подхожда и в другата основна рубрика, ориентирана към родителите на тинейджъри – „Тийн“. За календарната 2024 година има публикувани 46 статии, като темите са директно ориентирани към повишаване на знанията на родителите за поведенческите и емоционални особености на възрастта и изграждане на умения за справяне с проблемите, които я съпровождат. Част от темите са – „Пубертетът не е това, което беше. Май става по-мирна“; „Признаването на грешките – този страхотен учител“; „Бунтарят се подмазва на мама? Не е случайна тази манипулация“; „Помогнете да се отърве от феномена „заучена безпомощност““; „Как стана такъв нихилист““; „Разводът на родителите най-зле се отравя от 7 до 15 години“; „Как да разкажете за вредата от конформизма“; „5 грешки, с които го отчуждавате“; „Вземете си родителска лятна ваканция от свръхконтрол“; „Не подценявайте влиянието на инфлуенсъри, проучете го“; „Рискът от деперсонализация“; „Ако заплашвате напразно, рушете авторитета си“; „Ако подушвате, че е започнал да пуши“; „Експериментите с външността са част от порастването“; „Манипулацията с обобщение – любим трик в пубертета“; „Защо повтаря вашите грешки, като толкова го предпазвате“; „Позитивната психология работи в пубертета“ и др. Има теми, които са посветени на кариерното ориентиране, успешното справяне на тинейджърите с изпитите, емоционалното им състояние, любовта и др. От анализа на заглавията

е видно, че и в тази рубрика се покрива широк спектър от въпроси в ралични полета от педагогиката и психологията.

На базата на направения контент-анализ на съдържанието на публикациите във вестника може да се заключи, че от научна гледна точка, по-голямата част от представената информация е научно аргументирана. Въпреки това е необходимо родителите, когато прелистват страниците на вестника, да проявяват необходимото критично мислене при прочита на съдържанието на публикациите, защото някои заглавия звучат чисто публицистично, напр. „Как да се ентузиазира, когато има да учи „тъпотии“; „Следвай страстта си? Глупав съвет, особено за подрастващ“; „Памперсът пречи на интелекта – детето не осъзнава усещанията си“. Наличието на подобни материали, създаващи усещането за ненаучност, в никакъв случай не измества факта, че по-голямата част от публикациите са научно обосновани и родителите могат да се доверят на поднесената им по „по-достъпен“ начин научна информация. Още повече, че повечето от темите са посветени на най-актуалните проблеми във възпитанието на децата и подрастващите. Като пример може да се цитира публикация посветена на влиянието на инфлуенсърите върху тинейджърите. Позовавайки се на научни изследвания, авторът излага опасностите, пред които могат да се изправят тинейджърите, следвайки „сляпо“ инфлуенсър. На родителите се дава алгоритъм, по който да действат, в случай, че усетят, че детето им е попаднало под негативното влияние на любимия си инфлуенсър. Обръща се особено внимание и на риска от деперсонализация. В публикацията четем „Тийнът може да подражава на инфлуенсър, който не налага нищо рисково, но така да се пристрасти, че да стигне до дереализация и деперсонализация, предупреждават психолозите. Това ще рече, че се откъсва от действителността и от собствената си личност. Най-често се случва в пубертета (17 % от децата между 9 и 12 години вече следват препоръки на инфлуенсър) и в началото на същинския пубертет, макар че и по-големите не са застраховани. Тийнът знае, че видяното от инфлуенсъра невинаги отговаря на реалността, но може толкова страстно да хареса някакъв модел и толкова стриктно да се старае да го следва, че да напусне нормалността. Моделът може да е изначално добър, но прекаленото пристрастяване вече е лошо. Това е още една причина родителите да не си затварят очите за тази мода, много внимателно да се информират кого харесват децата им и да реагират адекватно, ако забележат знаци за зависимост, съветват експертите.“ (Деянова, 2024г, с. 9).

Освен споменатите дотук, въпроси касаещи отглеждането и развитието на децата се засягат и в други рубрики на вестника. Част от темите в рубриката „Здраве“, например са посветени на детското здраве. Някои теми, като „Бум на морбили“, „Как се различават шарките“, „Какво е бронхиолит?“, „Децата на 3-4 години трябва да правят поне 11 500 крачки на ден“, „Конюнктивит – от алергия към зараза“ и др., подпомагат родителите със знания при различни здравословни проблеми на децата им. Ориентирано към децата съдържание откриваме и в рубриката „Домашен кулинар“, където се срещат здравословни рецепти за детско меню и съвети за правилно хранене на децата, например публикацията „Валерия готви за да е здраво детето й“. (Йорданова, 2024, с. 21-22). В рубриката „Ентузиасти“, често се засягат теми като доброволчеството и включването на децата в живота на общността. Косвено, въпроси свързани с децата и тяхното място в семейството се разглеждат и в други рубрики на вестника.

Широкият диапазон от теми, който покрива съдържанието на разглежданата медия, я прави полезно четиво за родителите, които искат да повишат знанията си по въпросите свързани с отглеждането и възпитанието на децата. В този контекст, можем да приемем, че печатните медии, посветени на семейството и неговите проблеми, могат да бъде полезен инструмент за повишаване на педагогическата култура на родителите в неформална среда. С прилагането на известна доза критичност при четенето им, родителите могат да обогатят по непринуден и лесен начин знанията, уменията и нагласите си в областта на родителството и семейните отношения..

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В резултат на проведеното изследване за ролята на печатните медии като инструмент за повишаване на педагогическата култура на родителите, може да се заключи, че тези медии имат значителен потенциал за формиране и развитие на родителската осведоменост и активност в процеса на възпитание и образование на децата. Печатните медии, като специализирани списания, вестници, журналы и други форми на печатна продукция, предоставят ценни и достъпни ресурси за родителите, които търсят информация и насоки за подобряване на педагогическите си знания и умения. Използването на тези медии може да подкрепи родителите в разбирането на съвременните педагогически теории и практики, да ги информира за нови тенденции и подходи във възпитанието, както и да ги насочи към конкретни техники за справяне с предизвикателствата, пред които са изправени в ежедневието си. За постигане на максимален ефект е важно печатните медии да бъдат съобразени с нуждите и особеностите на родителите, като съдържанието трябва

да бъде ясно, достъпно и практически ориентирано. От своя страна, родителите трябва да подхождат критично към съдържанието на информацията, която им се поднася, като търсят научната ѝ обосновааност. В заключение, за да се осигури ефективността на печатните медии като средство за повишаване на педагогическата култура на родителите е необходимо не само да се създават качествени материали, но и да се подпомага тяхната популяризация и достъпност чрез различни канали за комуникация. Така, печатните медии могат да се утвърдят като важен фактор за позитивната промяна в отношението на родителите към развитието и възпитанието на техните деца.

Бележка: Тази публикация е финансирана от Национална програма „Млади учени и постдокторанти“ –2 (2024-2025). Петя Иванова носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и той при никакви обстоятелства не може да се приеме като официална позиция на Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Факултет по педагогика.

ЛИТЕРАТУРА

- Господинов, В. (2016). Средствата за масова комуникация като възпитателен фактор. В Л. Димитров (съст.). *Теория на възпитанието* (3-то изд., с. 475 -501). София: ВЕДА СЛОВЕНА – ЖГ.
- Деянова, Н. (2024а). Бунтарят се подмазва на мама? Не е случайна тази манипулация. *Всичко за семейството*, 5, Тийн, с. 9.
- Деянова, Н. (2024б). Помогнете да се отърве от феномена „заучена безпомощност“. *Всичко за семейството*, 12, Тийн, с. 9.
- Деянова, Н. (2024в). Позитивната психология работи в пубертета. *Всичко за семейството*, 44, Тийн, с. 9.
- Деянова, Н. (2024г). Не подценявайте влиянието на инфлуенсъри, проучете го. *Всичко за семейството*, 30, Тийн, с. 9.
- Йорданова, П. (2024). Валерия готви, за да е здраво детето ѝ. *Всичко за семейството*, 8, Кулинар, с. 21-22.
- Попов, А. & Попова, С. (2000). *Теория на възпитанието*. Благоевград: Университетско издателство „Неофит Рилски“.
- Соколова, М. (2024а). Кризата на седмата година минава под знака „Защо да го правя“. *Всичко за семейството*, 2, Моето гардже, с. 10.
- Соколова, М. (2024б). Интелигентността се развива от първия ден. *Всичко за семейството*, 3, Моето гардже, с. 10.
- Соколова, М. (2024в). Ролевите игри помагат и на възпитанието, и на въображението. *Всичко за семейството*, 27, Моето гардже, с. 10.
- Соколова, М. (2024г). Три вида детска агресия, един родителски подход – твърдост. *Всичко за семейството*, 44, Моето гардже, с. 10.
- Чавдарова-Костова, Делибалтова, В. & Господинов, Б. (2018). *Педагогика*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.